కనిపించుటలేదు

నా భార్య, ముగ్గుల మహాలక్ష్మి మొన్న సంక్రాంతి పండుగ తర్వాత "ముక్కనుమ" నాడు హైదరాబాదు నుంచి రథం ముగ్గు వేసుకుంటూ బయల్దేరింది. ఇంతవరకూ ఇంటికి రాలేదు. బహుశా ఇప్పటికి బెజవాడ ప్రాంతాల్లో ఎవరి ఇంటిముందు నుంచో రథం ముగ్గు లాగుతూ వుండవచ్చును.

ఈ సంక్రాంతి నెలంతా రాత్రింబగళ్ళూ ముగ్గులు పెడుతూ వుండటంచేత నడుం వొంగిపోయింది. ఎడం చేతిలో తప్పేడు ముగ్గుపళ్లే ముగ్గుబుట్ట - కాయితాల గుజ్జుతో తయారుచేసింది- వుంటుంది. కుడిచేతి వేళ్ళు ముగ్గుతో తెల్లబడి పోయి వుంటాయి. ఆ వేళ్ళతో జుట్టు సర్దుకోడం చేత తల కూడా ముగ్గుబుట్టమలే వుంటుంది. ఎవరైనా దగ్గరికి వస్తుంటే ముగ్గు తొక్కుతారేమోనని కోపంగా చూస్తూంటుంది. దూరంగా నిలబడితే ముగ్గు చూశారో లేదోనని దిగాలు పడి పోతూ వుంటుంది.

"ముగ్గు చాలా బాగుంది సుమండీ!"- అని ఎవరైనా మాట జారారో- ఇక ఆ వుత్సాహంతో ముగ్గు పెంచుకుంటూ రెండు మూడు వూళ్ళ వరకూ వెళ్ళిపోతుంది.

వెళ్ళేప్పుడు "పాలసముద్రంలో శేషపాన్పు" ముగ్గుల చీర కట్టుకుని వుంది. ఇప్పటికి ఆ చీర ఏ సముద్రపు రంగు

లోకి మారివుంటుందో మాత్రం నేను చెప్పలేను. చిలకాకు పచ్చ మామిడి తోరణం ముగ్గు అంచున్న జాకెట్టు వేసుకుంది. రథం పని అయ్యాక తల దువ్వుకుంటానని అందాకా జారు ముడి వేసుకుంది. "దువ్వెన కూడా తల్లో పెట్టుకుంది." అంటోంది మా చిన్నపిల్ల. దాని మాటలు నమ్మడానికి వీల్లేదు. అది ఇంట్లో వస్తువులన్నీ ఎక్కడో పారేసి అందరి మీదకీ తొయ్యడానికి చూస్తుంది. ఇంట్లో మాత్రం దువ్వెన కనపడడం లేదుమరి. ఆడపిల్లలిద్దరూ వేలుముళ్ళేసుకు తిరుగు తున్నారు.

ఇంట్లో, మూడు ముగ్గు గొట్టాలే వున్నాయి. నాలు గోది- నక్షత్రాలు పడేది- కనబడ్డంలేదు. బహుశా అదికూడా మహాలక్ష్మి దగ్గర ముగ్గుబుట్టలో వుండవొచ్చును.

ఈ లక్షణాలు గల మహాలక్ష్మి ఎవరికైనా కనబడితే (ఆవిడ ముడిలో దువ్వెన సంగతి అంతగా పట్టించుకోవద్దు. మా చిన్న పిల్లని గాకపోయినా, ఆ జారుముడిని కూడా అంతగా నమ్మడానికి వీల్లేదు) ఇంతకీ, ఆవిడ కనబడితే ముగ్గు తొక్కకుండా పక్కనించి దగ్గరికి వెళ్ళి, ఆవిడ చేతిలో బుట్టనిండా ముగ్గు బదులు యిచ్చి (బదులే సుమండీ- మళ్ళీ సంక్రాంతి నెలలో తప్పకుండా తీర్చేయగలం) "మహాలక్ష్మి గారూ వెనకాల ముగ్గు కాస్త చెరిగింది చూడండి" అంటే చాలు. ఆవిడ గిరున వెనక్కి తిరుగుతుంది. వెనకాల ముగ్గంతా చెరిగే వుంటుంది కాబట్టి, విసుక్కుంటూ, ఆ ముగ్గంతా సరి చేసుకుంటూ మళ్ళీ ఇంటికి వచ్చేస్తుంది. మహాలక్ష్మిని ఎవరు

చూసినా సరే దయచేసి ఈ సహాయం చేయగలరు. మీరుణం వుంచుకోము. మీ ముగ్గూ వుంచుకోము.

"మహాలక్ష్మీ! నువ్వు పక్కింటివాళ్ళ వాకిట్లోకి రథం లాగి వొచ్చేస్తానని వెళ్లావు 15 రోజుల కిందట. ఆవిడ కూడా మన వాకిట్లోకి రథం లాగి వచ్చేస్తానని ఇటువేపు వెళ్ళిందట. "ఇద్దరూ ఒకవేపన్నా వెళ్ళారుగాదే!" అని ఆయినా, నేనూ రోజూ దిగులుపడుతున్నాం పోనీ పక్క ఊరు వాళ్ళ వాకిట్లో కన్నా లాగి వొచ్చెయ్యవలసింది. లక్ష్మీ! కొంచెం ఎక్కువ దూరమే వెళ్ళినట్టున్నావు.

ఇదివరకు అయితే, అస్తమానూ ఈ ముగ్గుల గోలేవిటని విసుక్కునే వాణ్ణి గానీ, ఇప్పుడు నాకు చాలా పశ్చాత్తాపంగా వుంది. ఇంతకాలం నీ కళని అర్థం చేసుకోలేక పోయినందుకు.

"స్త్రీల అధోగతి" పత్రికవారు సంక్రాంతి సంచికలో- "ముగ్గులు, స్త్రీల జీవిత సమస్యలన్నీ ఎలా పరిష్కరించగలవో రుజువు చేస్తూ నువ్వు రాసిన వ్యాసానికి ప్రత్యేక బహుమతి ఇచ్చి ప్రచురించారు. నువ్వు రథం లాగుడు తొందరలో "అధోగతి" పత్రిక చూసి వుండవని అందులో వివరాలన్నీ నీకు కళ్ళకు గట్టినట్టు రాస్తున్నాను. (ఈ ప్రకటన ఎవరైనా పుణ్యాత్ములు దయతో నీకు చూపిస్తారని నా ఆశ.) ఆ పత్రికవారు నీ గురించి - అసలు నీ లాంటి స్త్రీలే ఆదర్శ స్త్రీలనీ, నీలాంటి ఆదర్శ స్త్రీలకీ, భారత సంస్కృతికీ- "వాగ

బంధం" ముగ్గుమల్లే వొక బంధం చిరకాలంగా పెన వేసుకుపోయి వుందనీ. నిన్ను చాలా గొప్పగా పొగుడుతూ, పాఠకులకు పరిచయంచేసి, నీ వ్యాసం మధ్య పేజీలలో వేశారు.

"స్త్రీలంతా ముగ్గులు పెట్టడం చక్కగా నేర్చుకున్ననాడే, తమ జీవిత సమస్యలన్నీ నేర్పుగా పరిష్కరించుకోగలరు. ఈ ముగ్గుల వల్లనే, అధిక ధరలు కూడా తగ్గించుకో గలరు. ముగ్గుల్లో జ్ఞానం అంతా మన భారతదేశం మాత్రమే ఎరుగును. మనం జన్మజన్మలకి ఈ సంస్కృతిని కాపాడు కోవాలి" అంటూ వ్యాసంలో ఒకచోట నువ్వు రాసిన వాక్యాలు పెద్దపెద్ద అక్షరాలతో ప్రింటు చేశారు.

ముగ్గుల్లోంచి విప్లవం వొచ్చి తీరుతుంది." అన్న వాక్యంతో నీ వ్యాసం ముగించడం గొప్ప అభ్యుదయ పూరితంగా వుంది. ఈ వాక్యం దగ్గర నేనూ, మన రామ్మూర్తి గారూ కొట్టుకున్నంత పనిచేశాం. "చచ్చు ముగ్గులూ... చచ్చు రాతలూనూ" అన్నాడాయన, నాకు వొళ్ళు మండిపోయింది. "ఇందిరాగాంధీ సోషలిజంకన్నా, జయప్రకాశ్ సంపూర్ణ విప్లవంకన్నా మా మహాలక్ష్మి 'ముగ్గుల విప్లవం' తీసిపోయిందా?" అన్నాను పళ్ళు నూరుతూ. ఆయన కిక్కురు మనకుండా లేచి వెళ్ళిపోయాడు. సరేలే. మళ్ళీ "అధోగతి" కొద్దాం. ఏం? నీ వ్యాసం మధ్యలో నువ్వు పంపిన "కాళీయమర్దనం" ముగ్గు ఆకుపచ్చ రంగుతో ప్రింటు చేశారు. ఎంత చూసినా తనివి తీరడంలేదు. అంత బాగుంది. నువ్వు ఆ డిజైన్ దుప్పటిమీద కుడతానని, ఎనిమిదేళ్ళ కిందట ప్రారంభించి, రామనీలం దారం

అయిపోయిందనీ, మళ్ళీ అలాంటి రకం దొరకలేదనీ, కృష్ణుడి కుడి చెయ్యి పూర్తి చెయ్యకుండానే వుంచేశావు.

ఈ ఎనిమిదేళ్ళనుంచీ ఆ దుప్పటి వాడకుండా దాచేశావుగానీ, మొన్న చంటి వెధవ గాలిపటాలకి ఎక్కడా దారం దొరక్క, కృష్ణుడి కాలు ఒకటి గబగబా వూడదీసి దారం పట్టుకుపోయాడు.

"అమ్మ తిడుతుందిరా!" అంటే అసలు నా మాట వింటేనా? అవతలివాళ్ళ గాలిపటాలు కొయ్యడానికి గట్టి సిల్కు దారాలు కావాలిట. ఒకటే గోల. "పోనీ విప్పితే ఆ కాళీయుణ్ణయినా విప్పండి. కృష్ణుణ్ణి విప్పడం ఏమిటి?" అని చాలా కోప్పడ్డా.

"ఆ పాముని చూస్తే నాకు భయం వేస్తోంది బాబూ!" అంటూ వాడు కృష్ణుడి కాలు పనే పట్టించాడు.

ఇంతకీ ఆ దుప్పటి తయారైనా, అది మంచంమీద వేస్తే పిల్లలు జడుస్తారనుకుంటాను, అసలు నేను ఎనిమిదేళ్ళ క్రిందటే చెప్పినట్టు గుర్తు.

"కృష్ణుడుండగా కాళీయుణ్ణి చూసి భయమేమిటండీ!"- అన్నావు. సరేలే.

నీకు కోపం వచ్చే సంఘటన వొకటి జరిగింది ఇక్కడ. ఒకావిడ నిన్న మన వాకిట్లోకి రథం లాగి పిల్లల్ని కాసిని మంచినీళ్ళడిగి తాగింది.

"ఎక్కణ్ణించి వస్తున్నారండీ?" అంటే-

"బోధన్ నుంచి"- అంది,

నేను నమ్మలేదు. ఆ ముగ్గుల అందం, ఆ సహనం అదీ చూస్తే, కృష్ణాజిల్లా వ్యవహారంలా కనబడింది. ఆవిడ నా అనుమానం కనిపెట్టేసి - "మాది అసలు తాడేపల్లిగూడెంలెండి. ఈ ప్రాంతం వొచ్చేసి పదేళ్లు దాటింది. అయినా నేను మన సంప్రదాయాలు. అవీ వదల్లేదు సుమండీ" అని ఎంతో గర్వంగా చెప్పింది. ఆవిడ చెల్లెలు మంగతాయారు అమెరికాలో వుందిట. ఆవిడ కూడా మన సంస్కృతి సంప్రదాయాలూ ఏవీ మర్చిపోలేదుట.

నాకు మొదట కొంచెం అర్థంకాక ఆవిడ కూడా రథం లాగుతూ న్యూయర్క్ వెళ్ళిపోతుందా ఏవిటి?" అన్నాను.

"ఆ పాడు దేశంలో ముగ్గులు వెయ్యనివ్వరటగాని .. ఇళ్ళలో పూజలూ, పునస్కారాలూ, నోములూ, వ్రతాలూ వుంటాయి చూడండి- అవన్నీ చేస్తోంది. మన తెలుగువాళ్ళ పిల్లలెవరైనా పెద్దమనుషులైతే, చక్కగా చిమ్మిలి ఉండలు చేసి కూర్చోబెట్టడం ... కడుపులో స్తే గాజులవీ తొడిగించడం... ఒకటేమిటిలెండి. మన సంస్కృతి అంతా బీరుపోకుండా ... అన్నీ పాటిస్తుందిలెండి మా చెల్లెలు. అసలు మా అక్క కూడా సంక్రాంతి నెల్లాళ్ళూ ..." అంటూ వాళ్ళ అక్కచెల్లెళ్ళ ముచ్చట్లు చెప్పుకొచ్చింది.

పూర్వం రోజుల్లో అయితే, నేను చాలా వెటకారం చేసి అవున్లెండి గజ్జివాళ్ళు ఎక్కడికెళ్తే మాత్రం ఏం లాభం లెండి." అందునుగానీ, ఈసారి ఎంత ముచ్చటేసిందనుకున్నావు ఆవిడ మాటలు వింటోంటే !

"వొదినగారు లేరాండీ ఇంట్లో?" అని అడిగింది వెళ్ళ బోతూ.

"లేదండీ! బెజవాడ వేపు వెళ్ళింది. ఇంకా రాలేదు." అని, సందర్భం వొచ్చింది కదా అని నీ వ్యాసం సంగతి చెప్పాను.

ఆవిడ వూఁ... ఇదైపోయి "అయ్యో! ఆవిడ వుంటే చూసేదాన్నే ..." అని చాలా బాధపడింది.

"సరేలెండి. వచ్చే సంవత్సరం చూస్తాను. ఇంకెంత? 11 నెల్లేగా? మళ్ళీ సంక్రాంతి నెల పట్టనే పట్టేస్తారు." అని సంతృప్తి పడింది.

వొచ్చే సంవత్సరం నువ్వు బెజవాడ వేపు గాకుండా బోధన్ వేపువెళ్తే సుభద్రమ్మగారూ నువ్వూ కలుసుకోవచ్చును

సుభద్రమ్మగారికి, నీ ఫోటో చూపించాలని చంటి ముండ గోడమీదికి ఎగబాకి, నువ్వు "గజకర్ణం" ముగ్గులేస్తూ తీయించుకున్న ఫోటోకాస్తా కింద పడేసింది. అద్దం పెంకులు తొక్కి- అది నాప్రాణాలుమీది కెక్కడ తెస్తుందోనని, దాన్ని ఎత్తుకుని నిద్రబుచ్చడానికి గంటసేపు పట్టింది.

పాపం సుభద్రమ్మగారికి పిల్లలు గుర్తొచ్చారేమో - "వెళ్తానండీ అన్నయ్యగారూ! పాలు పొయ్యిమీదపెట్టి వొచ్చే శాను పిల్లసన్నాసు లేంచేస్తున్నారో!" - అంటూ వెళ్ళి పోయింది.

- నువ్వు ఇంటికిరాగానే చిన్న ముండనేమీ అనకు ఫోటో గురించి. మళ్ళీ కట్టించుకో వచ్చులే.

అసలు సంగతి మర్చేపోయాను. రాంబాయమ్మగారికి మనం 2 బస్తాల ముగ్గుబదులు తీర్చాలని కబురు పంపించారు. ఒకసారెప్పుడో నువ్వు 3 బస్తాలివ్వాలని చెప్పినట్టు గుర్తు. మళ్ళీ ఆవిడకి ఆ మూడో బస్తా సంగతి గుర్తొస్తుందేమోనని, ఆరోజే ముగ్గుబండి వస్తే, మొత్తంగా బేరమాడి, సీతారావమ్మగారికి 4 కుంచాలూ, - లక్ష్మీ కాంతమ్మగారికి మన అన్నం గిన్నెతో 7 గిన్నెలూ, తీర్చేశాను. ఇంకా 2 బస్తాలుంటే ఈ ఏడాదంతా సరిపోతుందిలే అని అటకమీద వేయించాను. అన్నట్టు ఏలూరునించి రథంలాగుతూ ఇక్కడికి వచ్చి ముగ్గు అయిపోయి బాధపడుతోంటే, వొకావిడకి వొకకుంచెడు ముగ్గు పాత సంచీలో పోసి వూరికే ఇచ్చాను. ఆవిడపేరు సక్కుబాయిగారట నువ్వు అలాగే ముగ్గు అయిపోయి ఎక్కడేం ఇబ్బందులు పడుతున్నావోగదా అని నా మనసంతా వూఁ... ఇదైయి పోయింది.

పాపం ముగ్గు ఇవ్వగానే సక్కుబాయి గారు మొహవంతా "విష్ణుచక్రం" ముగ్గంతా చేసుకుని - "చచ్చి నీ కడుపున పుడతాను" అంటూ ఒకటే ఇదైపోయింది. అంటే నీ కడుపునే కదా? ఆడపిల్లలు కూడా నీమాట వినకుండా ముగ్గులు తొక్కినప్పుడల్లా— "వీళ్ళకి నా ఆనవాయితి అబ్బదనుకుంటాను"—అంటూ కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకునే దానివి. నిజంగా సక్కుబాయిగారే నీ కడుపున వుడితేనా?—అని నాకూ నిజంగా ముచ్చటేసింది.

పిల్లలతో కొంచెం ఆగడంగానే వుంది.

ఈ నెల్లాళ్ళూ. వాకిట్లోనూ. గదుల్లోనూ, ముగ్గులు

తొక్కకుండా మూలమూలల్నించీ గోశవారల్నించీ తిరిగే వాళ్ళు ఇప్పుడు వాళ్ళ గంతులు! నువ్వు బాత్ రూమ్‌లో పంపు కింద వేసింది 15 చుక్కల ముగ్గా ? 17 చుక్కల ముగ్గా.

"బాత్ రూం తడపకండి. ముగ్గు చెరుగుతుంది. పండ గన్నా పూర్తిగా వెళ్ళలేదు." అని ఎంత చెప్పినా నా మాట చెవిన బెడితేనా? నువ్వెళ్ళిన్నాడే అక్కడ స్నానాలు ప్రారంభించి ఒక్క గీతన్నా మిగలకుండా మాయం చేసేశారు. మళ్ళీ నువ్వంటే ఎంత ప్రేమనుకున్నావూ వాళ్ళకి! "అమ్మకి చప్పున ఒక బస్తా ముగ్గు పంపించెయ్యి నాన్నా!" అని రోజూ గోడవే. పిల్లలకోసం బెంగపెట్టుకోకు. వాళ్ళు నిక్షేపంలా ఆడుకుంటున్నారు.

నువ్వు పొయ్యి దగ్గర "జంట సర్పాల ముగ్గు వేశావు. మొదట్లో వాటిని చూస్తే కాస్త భయం వేసింది. నువ్వెళ్ళిన్నాడే పాలు పొంగి ఆ సర్పాలు రెండూ తూములోకి కొట్టుకుపోయాయి.

ఇప్పుడు పెద్దవాడు కృష్ణుడి రెండో కాలు వూడదీస్తున్నాడు. వాడికి కొత్త గాలిపటం దొరికిందట. "ఒరే! తప్పురా నాయనా, కృష్ణుణ్ణి వూడదియ్యటం ఏవిట్రా?" అని బ్రతిమాలాను.

"తప్పేం లేదులే నాన్నా! నీకేం తెలీదు. కృష్ణుడు ద్రౌపదికి పొడుగ్గా వుండే చీరలివ్వలేదా ఏవిటి? మా గాలి పటాలకి దారాలిస్తే ఏం? అసలు కృష్ణుడు అడిగితే చూద్దాంలే." అంటూ హడావుడిగా వెళ్ళిపోయాడు.

మహాలక్ష్మీ! ఇక నువ్వు రాకపోతే కృష్ణుడు మనకి దక్కడు. మొత్తంగా గాలిపటాలకి వేలాడదీసేస్తారు.

నామాట విని వొచ్చెయ్యి. రేపో మాపో సంక్రాంతి మళ్ళీ రానే వొస్తుంది. ఇంకెంత సుభద్రమ్మగారన్నట్టు 11 నెల్లేగా?

నీకోసం ఎదురుచూస్తూ నీ భర్త
దగ్గుల లక్షింపతి
శంకర మఠం
హైదరాబాదు.

* ● *

(14-2-1975 "ఆంధ్రజ్యోతి" వారపత్రిక నుంచి)